

Høringsinnspill fra Stiftelsen Miljøfyrtårn

Krav til klimavennlig mat og læringer i offentlige anskaffelser av måltidstjenester

Stiftelsen Miljøfyrtårn er en ikke-kommersiell ordning for tredjeparts miljøsertifisering i Norge. Ordningen skal bidra med positiv miljøeffekt gjennom konkrete tiltak i virksomhetene. 9000 virksomheter i privat og offentlig sektor er miljøfyrtårnsertifisert, hvorav nær halvparten er små og mellomstore bedrifter. Våre stiftere er partene i arbeidslivet (LO, NHO, Virke og SMB Norge), KS, Innovasjon Norge og et antall kommuner og fylkeskommuner.

Vi takker for muligheten til å komme med innspill i denne høringen. Vi ønsker å kommentere forslagene til kriterier for klimavennlig mat ved anskaffelser av måltidstjenester. Klima- og naturvennlig mat og drikke er et prioritert tema for Miljøfyrtårns kriterieutvikling, senest i september 2021 lanserte vi oppdaterte kriterier for bærekraftig mat.¹ Vi støtter dette som et prioritert område, da effektive tiltak har stort potensiale for å redusere både klimagassutslipp, naturødeleggelser og tap av biologisk mangfold betraktelig.

Vi setter pris på samarbeidet med DFØ når det gjelder konkrete kriterier for matsvinn, og inngår gjerne et lignende samarbeid også når det gjelder andre prioriterte tema som klimavennlig mat. Her gir vi først et overordnet innspill om mat og miljøledelse. Denne er også relevant for høringen om måltidstjenester. Deretter kommenterer vi enkelte av de spesifikke forslagene i høringen.

Klimavennlig mat og miljøledelse

De foreslåtte kriteriene inneholder elementer av miljøledelse. Tydelige mål, rutiner og måling er en nødvendig forutsetning for effektiv reduksjon av klimagassutslipp forbundet med matinnkjøp. Det er positivt at utkastene til kriterier i så stor grad anerkjenner dette, selv om elementene av miljøledelse er begrenset.

Vi savner en anbefaling om at offentlige innkjøpere stiller krav til leverandøren av måltidstjenester og leverandør av mat og drikke- produkter dersom dette er en egen avtale, om at disse har et helhetlig system for miljøledelse. Det er to hovedårsaker til dette. For det første vil det være forenklerende både for innkjøpere og leverandørmarkedet - da særlig de mindre bedriftene – å forholde seg til et standardisert krav om tredjepartssertifisert miljøledelse, enn spredte og noe ulike krav om spesifikke elementer av miljøledelse. Slike krav vil trolig variere noe fra anbud til anbud, og leverandører vil måtte benytte store ressurser på å tilpasse rutiner til hvert enkelt anbud.

For innkjøpere vil det også være ressursbesparende å sjekke sertifikat heller enn å vurdere svar fra alle tilbydere. Det kan ikke forventes at innkjøpere for mindre offentlige enheter har tilstrekkelig fagkunnskap til å kunne vurdere detaljerte og til dels tekniske målemetoder. Sertifikat utstedes av en uavhengig og akkreditert tredjepart som står for nødvendig kvalitetssikring. I sin behandling av Riksrevisjonens undersøkelse om grønne anskaffelser, påpeker stortingsflertallet at standardisering forenkler og effektiviserer anskaffelser for innkjøpere og for leverandører, slik også Stortingsmeldingen Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige anskaffelser (2018-2029) slår fast.

¹ Se mer om dette her: <https://www.miljofyrtarn.no/lansering-baerekraftig-mat/>

For det andre mener vi det vil ha en større effekt på klimagassutslippene forbundet med innkjøpet, og også innkjøpets avtrykk på miljøet. Dette fordi tredjepartssertifisert miljøledelse vil omfatte flere av de vesentlige aspektene ved leverandørens klima- og miljøavtrykk enn det DFØ tar opp i sine forslag til kriterier. Innkjøper kan naturligvis også stille andre miljøkrav i kombinasjon med krav om miljøledelse.

Riksrevisjonens undersøkelse av grønne offentlige anskaffelser hevder at krav om miljøledelsessystem ved kjøp av mat- og drikkeprodukter ikke er relevant eller har tilstrekkelig tilknytning til leveransen. Om anskaffelser av måltidstjenester hevder Riksrevisjonen at det er fordyrende og unødvendig, og trekker slik forholdsmessigheten ved kravet i tvil.² Vi mener vurderingen er lite presis, og at loven kan og bør tolkes langt mer offensivt. Stortinget og fremtredende jurister innen offentlige anskaffelser i advokatfirmaene Simonsen Vogt Wiig og CMS Kluge støtter en slik vurdering.³

Krav om helhetlig miljøledelsessystem er et relevant krav å stille både leverandører av måltidstjenester og mat- og drikkeprodukter. Tredjepartssertifisert miljøledelse sikrer at leverandøren arbeider kontinuerlig med å redusere eget, og dermed også leveransens, fotavtrykk på både klima og miljø. Leverandøren har konkrete mål og tilhørende tiltak for hvordan redusere klima- og miljøfotavtrykket innen vesentlige forhold ved virksomhetens drift og verdikjeder, og at den måler effekten av dette. Ved måltidstjenester vil det blant annet være relevant med tiltak innen vann- og energiforbruk, renhold, transport og emballasje av varer, avfall fra drift og brukere, og naturligvis klima- og miljøavtrykket fra mat og drikke samt matsvinn. For en leverandør av mat- og drikkeprodukter vil dette blant annet omhandle klimaavtrykket fra produktene, transport, emballasje og matsvinn fra lager.

Et krav om miljøledelse for leverandører av måltidstjenester og for leverandører av mat- og drikkeprodukter må også kunne sies å ha den nødvendige tilknytningen til leveransen selv om dette altså stilles som et kvalifikasjons- eller kontraktskrav til leverandøren. En leverandør med tredjepartssertifisert miljøledelse vil jobbe målrettet med å redusere klima- og miljøavtrykket fra leveransen gjennom hele kontraktsperioden. Tilknytningen ble også fremhevet i Stortingets debatt om Riksrevisjonens undersøkelse av grønne offentlige anskaffelser.

Det vil i de fleste sammenhenger være forholdsmessig å stille krav om tredjepartssertifisert miljøledelse til leverandører av måltidstjenester og til leverandør av mat- og drikkeprodukter. Der markedet ikke er modent, kan krav om miljøsertifisering eller tilsvarende stilles som kontraktskrav. Miljøfyrtårnsertifisering kan av de fleste gjennomføres på ca. fire måneder. ISO 14001-sertifisering tar gjerne noe lenger tid. I en juridisk betenkning skriver advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig: «[Vi kan] ikke se at det er rettslig grunnlag for å generelt legge et strengt forholdsmissighetskrav til grunn når det skal vurderes om det kan stilles miljøkrav, herunder krav om miljøledelse som kvalifikasjonskrav, jf. vår gjennomgang ovenfor av rettspraksis, EU-praksis, juridisk teori og KOFA-praksis.»

² Riskrevisjonen (2022): Undersøkelse av grønne offentlige anskaffelser. Dokument 3:5 (2021–2022). Vedlegg 6, s. 50 og s. 52.

³ Se Stortingets behandling av Riksrevisjonens undersøkelse av grønne offentlige anskaffelser <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=87848>, CMS Kluge i Anbud 365 <https://www.anbud365.no/regelverk/det-beste-ma-ikke-bli-det-godes-verste-fiende-for-a-oppna-miljogevinst-av-offentlige-anskaffelser/> samt Simonsen Vogt Wiigs rettslige vurdering av adgangen til å stille krav om miljøledelsessystem som kvalifikasjonskrav (mai 2022, tidligere oversendt DFØ).

Til de konkrete forslagene

Isolert sett mener vi forslagene er gode og trolig vil redusere klimaavtrykket fra det offentliges innkjøp av mat betraktelig dersom de tas i bruk.

Vi savner et krav relatert til sesongbaserte matvarer. Vi forstår at anskaffelsesregelverket per i dag ikke åpner for å belønne kortreist mat direkte, men mener at en anbefaling om sesongbaserte råvarer vil kunne føre til lavere energibruk, mindre transport og mindre behov for lagerplass hos leverandørene av matproduktene.

Til krav 1:

Dette ser ut som gode krav for å redusere klimagassutslipp fra selve maten som serveres, og Miljøfyrtårn mener disse tiltakene er fornuftige og mulige å gjennomføre i praksis. Det er også positivt at det stilles krav om tiltak som skal påvirke gjestene til å velge de klimavennlige alternativene.

Andre forslag til tiltak som kan påvirke gjestene til å velge den klimavennlige maten:

- Navn på retten: en kan tenke at flere velge vegetaralternativene hvis de har navn som sier hva maten faktisk inneholder, fremfor å bruke ordet «vegetar» i navnet.
- Pris på rettene: litt lavere pris på den klimavennlige maten kan få flere til å velge den, spesielt i kantiner på skoler og universiteter/høyskoler som ofte har en prisbevisst målgruppe.

Vi ser at målsettingen er begrenset til å redusere matens klimaavtrykk, og savner en målsetting om redusert miljøavtrykk. Her vil for eksempel økologiske mat- og drikkeprodukter og bærekraftsmerket fisk være relevante krav å stille. Kanskje kommer dette i senere oppdateringer fra DFØ, men vi benytter likevel muligheten til å nevne dette her. Siden forslaget konkret nevner et større utvalg fisk som et anbefalt tiltak, vil vi oppfordre til å ta med en anbefaling om hvordan innkjøper kan sikre bærekraftige valg av fisk og sjømat. Dette for å unngå at det økte forbruket av fisk og sjømat stammer fra overbeskattede bestander, truede arter, fangst med miljøskadelige metoder og/eller områder med liten kontroll over fiskeriet. Konkrete tiltak kan være å kreve at fisken er MSC-sertifisert (villfanget), ASC-sertifisert eller økologisk (oppdrett), eller å følge WWFs gjeldende sjømatguide.

Til krav 2 og 3:

Hvis en innkjøper ønsker å stille spesifikke krav heller enn eller i tillegg til krav om tredjepartssertifisert miljøledelse, støtter Miljøfyrtårn de foreslåtte kravene om måling og rapportering.

Miljøfyrtårnsertifiserte virksomheter gjør hvert år en årlig innrapportering som resulterer i et klimaregnskap og statistikk over måloppnåelse. Miljøfyrtårns årlige innrapportering bør kunne brukes som målemetode, men foreløpig har vi ingen konkrete forhåndsdefinerte indikatorer som måler noen av punktene nevnt i krav 2. Vi er interessert i å forbedre vår rapporteringsløsning så kantiner og andre serveringssteder kan bruke den årlige innrapporteringen til å følge opp bærekraftig mat i samsvar med DFØs foreslåtte kriterier. Miljøfyrtårn samarbeider gjerne videre med DFØ om hvilke indikatorer kantineleverandører kan ha nytte av. Sertifiserte virksomheter har også mulighet til å opprette egne indikatorer.

Med vennlig hilsen

Ann-Kristin Ytreberg
Adm.dir. Stiftelsen Miljøfyrtårn

